

Jan Grądzki

Co zastąpią nanorurki?

Amerykańska organizacja "The Spaceward Foundation" prowadzi serię konkursów dla wynalazców, którzy wyprodukują niezwykle lekką taśmę oraz pojazd, który będzie się po takiej taśmie wspinać zasilany światłem z reflektora. Dalszym celem miałyby być budowa windy zawieszanej między Ziemią a satelitą geostacjonarnym – zdaniem NASA ważny element podróży kosmicznych w przyszłości. Przedsięwzięcie takie wymaga zastosowania materiałów, o jakich trudno dziś nawet marzyć.

Możliwe, że kosmiczna winda będzie zawsze zbyt droga lub zbyt niebezpieczna dla pasażerów, żeby opłacało się ją budować. Może jednak stanowić, jeden z wielu, bodziec do rozwoju technologii.

Kandydatem na przełomowe włókno są nanorurki węglowe, jak się okazuje, obecne nawet w zwykłej sadzy. Wciąż jednak niemożliwe jest w pełni kontrolowane ich wytwarzanie, mimo intensywne próby.

Manipulowanie pojedynczymi płaszczyznami grafenowymi jest z pewnością kłopotliwe. Ciekawszym, choć bardziej fantastycznym, rozwiązaniem byłby samoorganizujący się wzrost nanorurek. Może nawet zatrudnienie do produkcji układów biologicznych – bakterii? roślin? W końcu inżynieria genetyczna święci triumfy.

Zamiast bawełny, zbierano by z pól włókno o wielce obiecujących zastosowaniach. Nie zastąpi to przemysłu chemicznego, bo ludzkość przyzwyczała się do korzystania z różnorodnych tworzyw. Szkoda, przyroda lepiej by chyba zniosła pojawienie się nowych organizmów niż coraz większą ilość trujących wyziewów. Z drugiej strony, dysponując tak rozwiniętą inżynierią genetyczną, ludzie zechcieliby pewnie hodować i inne nowe, wysoko wyspecjalizowane gatunki. Czy zostałyby na Ziemi miejsce na taką przyrodę, jaką dziś znamy i bez jakiej możemy się okazać nieprzystosowani do życia?

Same nanorurki, w zależności od sposobu zwinięcia, także prezentują bardzo różnorodne właściwości. Mogą być przewodnikami, o przewodnictwie 10^6 lepszym niż miedź, półprzewodnikami lub izolatorami. Z bardzo podobnego materiału można by więc budować linie przesyłowe, złącza do układów logicznych o nanometrowych rozmiarach i same owe układy. Tenże materiał dałby szerokie możliwości inżynierom – projektantom mostów, budynków, pojazdów. Świat wypełniłby się konstrukcjami wiszącymi na nanorurkach, nawet jeśli nie będzie kosmicznych wind. Poruszałibyśmy się pojazdami z kompozytów

nanorurkowych, znacznie lżejszych od dzisiejszych włókien węglowych. Ubieralibyśmy się też w nanorurki? Używali żagli z nanorurek?

W bardzo optymistycznym wariacie, węgiel w nowych strukturach może zastąpić zarówno stal w wielu zastosowaniach konstrukcyjnych, jak i krzem w elektronice. W obu przypadkach nowe układy będą lżejsze, mniejsze, wydajniejsze. Nanorurki mogą więc być jedną z *disruptive technologies*, technologii, które całkowicie odmienią rynek. Powszechnie sądzi się tak o nanotechnologii w ogóle. W tym konkretnym przypadku, jeden element mógłby jednocześnie pełnić funkcje konstrukcyjne i logiczne, co nadawałoby modnemu pojęciu „inteligentny materiał” całkiem nowe znaczenie. Pomijam tu prawie zupełnie wynalazki, które pojawią się dopiero dzięki nowym materiałom. Wyobrażam sobie, że nastąpi to może w przyszłym wieku, barier do pokonania jest wszak mnóstwo. Lecz 100 lat temu znano bawełnę i jedwab, ale nikomu nie śnił się nylon, włókna szklane, czy węglowe.

Korzystałem z materiałów wykładu „Nowe technologie”,

<http://www.fuw.edu.pl/~szytko/NT> oraz ze strony <http://www.spaceward.org>.